

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Victoria Malmkvist

#förtal

Kränkningar på sociala medier och frågan om det går att lagstifta i
100 Mbit/s

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: VT 2018

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	6
1.3 Metod, material och perspektiv	6
1.4 Avgränsning	7
1.5 Forskningsläge	7
1.6 Disposition	7
2 ÄREKRÄNKNING OCH FÖRTAL	9
2.1 Brottet	9
2.1 Huvudregeln	10
2.2.1 Lämmande av uppgift...	10
2.2.2 ...till annan än den kränkta	11
2.2.3 ...ägnad att utsätta denne för andras missaktning	12
2.2.4 Uppsåt	12
2.3 Ansvarsfrihet	13
2.3.1 Skyldig att lämna uppgift	13
2.3.2 Försvarligt att lämna uppgift	13
2.3.3 Social adekvans	14
2.3.4 Sanningsbedömning	14
2.4 Åtalsregel	15
3 SOCIALA MEDIER	16
3.1 Kommunikationsverktyget	16
3.1 Spridning	17
4 FÖRTAL PÅ SOCIALA MEDIER	18
4.1 Bakgrund	18
4.1.1 Ansvar - BBS-lagen	18
4.1.2 Facebook och Instagram	19

4.2 Bestämmelse i blåsväder	20
4.2.1 Instagrammålet	21
4.2.2 Utredning och lagförslag	22
5 ANALYS	25
4.1 Avslutande analys och synpunkter	20
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTNING	32
Källor	32
Litteratur	34
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	36

Summary

The purpose of this thesis is to explain the paragraph on defamation in Swedish Penal Code, Chapter 5 Article 1 and analyze if it is applicable and in compliance with today's tech-like society. It will also investigate whether the national legislation regarding violation and protection of individuals on the internet is adequately designed or not. A legal-judicial method has been used to achieve the purpose of the thesis.

The paragraph on defamation has in general remained unchanged since 1962. The social environment has, however, changed significantly by the emerge of internet and the ever-changing social media platforms. Social media is described as a forum based on electronic communication where users create online communities to share information, such as pictures and messages. This electronic based communication brings new ways of expression. As a consequence, the integrity violations are different today then at the time of the legislation. In the absence of an applicable law the court is forced to do extensive interpretations to protect the individual. It has been questioned if legislation in Sweden meets international requirements regarding privacy.

The thesis brings up the suggestions of amendments in the Swedish Government Official Report, SOU 2016/7, among these a new penalty provision, unlawful violation of privacy. The Act on Responsibility for Electronic Bulletin Boards (BBS-act), oblige the supplier of an electronic bulletin board (social media platform) to erase unlawful messages as defined in the Act., however, there is an exception for defamation. This issue is current today with the movement #metoo and its testimonies.

The legislator has, until today, strived to adapt the regulations to modern society. There have been protection measures, however, the fact that

defamation is not reason for responsibility in the BBS-act, and under private prosecution, means that it is still not enough.

Sammanfattning

Denna uppsats syftar till att redogöra för huruvida förtalsbestämmelsen i 5 kap. 1 § BrB är applicerbar i dagens tekniktäta samhälle, samt utreda om lagstiftningen som rör kränkningar och skydd för individer på internet är adekvat utformad. I uppsatsen byggs upp av den rättsdogmatiska metoden och ett kritiskt perspektiv.

Förtalsparagrafen har i stort sett varit oförändrad sedan år 1962. Samhället har däremot förändrats avsevärt med internets frammarsch och sociala mediers tillkomst, båda under ständig utveckling. Sociala medier är internetbaserade forum för informationsutbyte via text och bild. Kommunikationsmöjligheterna medför nya sätt att uttrycka sig, förtal och integritetsbrott gestaltar sig på helt andra sätt idag än vad de gjorde vid lagstiftningens tillkomst. Detta leder till brister och förtalsbestämmelsens tillämpningsområde har tvingats tänjas ut för att omfatta de nya sätten att kränka. Frågan ställs om lagstiftningen i Sverige når upp till internationella krav rörande skydd för privatlivet.

Uppsatsen redogör för förslag till förändringar som presenteras i SOU 2016/7, bland annat brottet olaga integritetsintrång. Detta brott omfattas nu även av BBS-lagen som reglerar ansvar för publiceringar på sociala medier, lagen stadgar däremot inget ansvar för förtal. Ansvarsfrågan väcktes inte minst av upproret #metoo då vittnesmål spreds på sociala medier vilka i sig kan innebära straffbelagda kränkningar.

Lagstiftaren har fram tills idag försökt förändra och anpassa regleringarna till det moderna samhället. Skyddet har stärkts, men att förtal inte omfattas av BBS-lagen och det faktum att brottet hör under enskilt åtal innebär att skyddet mot kränkningar på sociala medier idag inte är tillräckligt, och frågan är om det kan bli.

Förkortningar

App	Applikation
BBS-lagen	Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor
BrB	Brottsbalk (1962:700)
Dir.	Direktiv
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
PUL	Personuppgiftslag (1998:204)
SOU	Statens offentliga utredningar
TF	Tryckfrihetsförordningen
Tweet	Twitterpost
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen

1 Inledning

1.1 Bakgrund

”If you’ve been sexually harassed or assaulted write ”me too” as a reply in this tweet”.¹ Det var den 15 oktober 2017 som den amerikanska skådespelerskan Alyssa Milano bad alla som ofredats sexuellt att svara på hennes tweet med orden ”me too”. Denna uppmaning blev snabbt viral och spreds på sociala medier. Hashtagen #metoo var skapad och vittnesmål innehållande namn och anklagelser om begångna sexuella övergrepp spreds snabbt. Detta resulterade i förtalsanmälningar på hög.

Att lämna uppgift om någon som är ägnad att väcka missaktning för denna är brottsligt enligt 5 kap 1 § Brottsbalken (1962:700), BrB. Bestämmelsen har inte ändrats sedan 1962. Utvecklingen av kommunikationsmöjligheter på internet har däremot exploderat. Den nationella regleringen av skyddet för individen och dess integritet har ifrågasatts. Ett eventuellt icke-uppfyllande av art. 8, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, EKMR,² där kravet på skydd för privat- och familjeliv stadgas har diskuterats. Att storebror ses som det största hotet angående integritetskränkningar på sociala medier och internet är idag inte självklart, brotten begås i stor utsträckning av enskilda individer som inte räds uttrycka sig skarpt i sociala forum på internet.

Det söks ständigt efter tillfredställande lagstiftning, utredningar har resulterat i lagförslag och slutligen nya lagar. Lagstiftaren försöker komma till rätta med problemet, men frågan är om det går att springa ikapp, och reglera samhällets hittills snabbaste informationskanal.

¹ Milano, Twitter post.

² Se även lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

1.2 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att undersöka gällande rätt vad gäller regleringen som skyddar individer mot kränkande uttalanden på sociala medier, främst med fokus på förtalsparagrafen. Dessutom är syftet att problematisera tillämpningen av bestämmelsen. Ambitionen är att ge en djupare förståelse i de ökade antal kränkningar som sker på sociala medier, samt i hur lagstiftaren valt att tackla problemet. Genom att utreda rättsläget skapas ett underlag för analysen som ger en vägledning för hur förtal kan te sig idag och om lagstiftningen följer samhällsutvecklingen.

För att uppnå uppsatsens syfte kommer följande centrala frågor att besvaras:

- Ger förtalsparagrafen ett adekvat skydd?
- Har lagstiftaren försökt komma åt kränkningar på sociala medier?
 - På vilket sätt?
 - Är det tillräckligt?

1.3 Metod, material och perspektiv

I stort bygger uppsatsen på rättsdogmatik: gällande rätt undersöks med hjälp av de allmänt accepterade rättskällorna lagtext, förarbeten, praxis och juridisk litteratur.³ De sociala medierna är en ny företeelse, som utvecklas snabbt och information om detta återfinns främst i artiklar. Det krävs att läsaren får en grundläggande förståelse i hur de presenterade sociala medierna fungerar i samhället. Med detta ökar chansen för läsaren att skaffa förståelse för helheten, samt chansen att besvara den uppställda frågeställningen. En ytterligare utgångspunkt har därför även varit nytillkomna redogörande skrivelser och rapporter på området.

Genomgående i uppsatsen används ett kritiskt perspektiv i förhållande till rätten och vetenskapen på området. Detta för att inte direkt acceptera en

³ Korling och Zamboni (2014), s. 27 ff.

allmän uppfattning om rätten rakt av. Efter att ha läst och tagit del av förarbeten och doktrin tycks det råda konsensus i uppfattningen gällande regleringens syfte. Ambitionen är att i analysen vara frikopplad från denna uppfattning, så att analysen blir en egen bild utan koppling till slutsatser som andra redan dragit.

1.4 Avgränsning

Denna uppsats har som första syfte att beskriva brottet förtal och dagens reglering för att skydda individen mot kränkande uttalanden på sociala medier. På grund av ämnesvalet har fokus inte legat på andra ärekränkingsbrott i 5 kap BrB än förtal, uppsatsens givna ramar leder till att andra ärekränkingsbrott inte kommer nämnas. I övrigt nämns brottet olaga integritetsintrång i 4 kap. 6 c § BrB, andra brott tas inte upp även om dessa kan komma att ha relevans gällande skyddet av den personliga integriteten. Även Personuppgiftslagen (1998:204), PUL, har bortsetts från då svaret på frågeställningen inte är beroende av denna.

1.5 Forskningsläge

Forskningen om förtalsparagrafen och regleringen kring säkerheten för individen på sociala medier har på senare tid blivit aktuell. Kränkningar av den personliga integriteten på sociala medier är ett ämne som behandlats, dels i litterära verk dels artiklar, många skrivna av Mårten Schultz som är professor i civilrätt och expert på förtalsmål.

1.6 Disposition

Bestämmelsen om förtal är central i denna uppsats, inledningsvis i kapitel två redogörs det därför för bakgrund och nuvarande generella innebörd av denna, utifrån förarbeten och doktrin. Kapitel tre tar upp de sociala mediernas funktion och hur de påverkar samhället idag, detta för att förklara för läsaren det komplexa system som lagstiftningen har att reglera. Det fjärde kapitlet knyter ihop de två presenterade delarna. Här presenteras

dagens reglering för kränkningar på sociala medier och lagstiftningsarbetet bakom. I det avslutande femte kapitlet följer en analysdel där huvudfrågeställningen med underfrågor diskuteras utifrån redovisat material.

2 Ärekränkning och förtal

2.1 Brottet

I 5 kap. BrB återfinns straffbestämmelser som berör ärekränkingsbrotten. Brotten har sin kärna och historia i att skydda individens heder och ära från omgivningens angrepp. Sedan lång tid har äran ansetts som något som skall värddas omsorgsfullt, i vissa kretsar har den till och med betraktats mer skyddsvärd än livet självt. Bestämmelser som kriminaliserar brott mot äran återfinns redan i de första svenska lagarna.⁴

Ärekränkingsbrotten var innan internets uppkomst en förhållandevis undanskymd lagstiftning men med informationsteknologin har brotten fått ett uppsving.⁵ Förtalsbrottet skyddar en individs objektiva ära, i realiteten verkar dock reglerna om förtal inte endast som skydd för äran utan även som ett skydd för den personliga integriteten.⁶

Förtalsbrottet återfinns i 5 kap. 1 § BrB.

Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för *förtal* till böter.

Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den, skall ej dömas till ansvar.

Bestämmelsen är som synes uppdelad i två stycken, dessa kommer behandlas var för sig i denna framställning.

⁴ Jareborg m.fl. (2015), s 290.

⁵ Prop. 1962:10 del B, s 141.

⁶ Sackemark och Schultz (2015), s 50.

2.2 Huvudregeln

I paragrafens första stycke uttrycks förutsättningarna för ansvar; den som *lämnar uppgift* som utpekar någon som klandervärd, *till annan*, på ett sätt som gör att personen riskerar att utsättas för andras ogillande och *missaktning* skall dömas för förtal.

2.2.1 Lämnande av uppgift...

Rekvisitet innebär att en person framför eller insinuerar en uppgift, oftast genom tal, skrift eller bild, även fysiska åtgärder i syfte att framställa annan person i sämre dager kan innebära förtal.⁷

För att ett lämnande ska vara straffbart är det väsentligt att den utsatte kan identifieras, det ska därför tydligt framgå vem som åsyftas.⁸ Schultz menar att det inte finns krav på namngivning, men att medvetet sprida en ärekränkande uppgift skulle förmodligen mista lite av sin poäng om uppgiften inte sammanfogas med en bestämd person. Det som krävs för ett uppfyllande av identifieringskravet är således en välgjord beskrivning eller *någotning* som kan leda till den utpekade.⁹

En väl diskuterad fråga rörande förtalsbestämmelsen är hur ordet uppgift ska tolkas och vilka sorters uttalanden som ska inräknas. Enligt förarbetena till paragrafen ska det, för att anses vara en uppgift, röra sig om uttalanden med viss bestämdhet.¹⁰ Rena värdeomdömen faller utanför det kriminaliserade området.¹¹ Ett värdeomdöme är ett okvädningsord som saknar grund i fakta utan fastställer endast ett sakförhållande. Att en person beskriver en annan som en *klantskalle* är alltså inte detsamma som att beskriva en annan som *bög* eller *hora*. Frågan om värdeomdömen ska omfattas av förtalsbestämmelsen har dock varit omdiskuterad. Axberger anser att uppgift innehållande endast värdeomdömen mycket väl kan innebära förtal,

⁷ Schultz (2011).

⁸ Jareborg, m.fl. (2015), s 92.

⁹ Schultz (2018).

¹⁰ Prop. 1962:10, s 143.

¹¹ Leijonhufvud m.fl. (2017), s 5:1:4 (kommentaren till 5 kap. 1 § BrB).

i fall då värdeomdömet anspelar på en preciserad uppgift.¹² Schultz menar dock att värdeomdömen i gemen inte ska omfattas av förtalsbestämmelsen, men, att detta kan ske.¹³

Vid bedömningen av om rekvisitet är uppfyllt är det endast uttalandets eventuella status som uppgift som bedöms. Innehållet, eventuell sanning, har ingen betydelse vid ansvarsbedömningen. Denna bedömningen sker, om det är nödvändigt, senare i processen.¹⁴

2.2.2 ...till annan än den kränkte

En uppgift kan lämnas på olika sätt och innebära förtal; riktad direkt till tredje man eller riktad till den kränkte med tredje man närvarande. Det väsentliga är att uppgiften kommit till tredje mans kännedom, när detta sker anses brottet fullbordat. Att en uppgift endast skulle vara *ägnad* att komma till tredje mans kännedom är således inte tillräckligt, spridningen måste ha skett. Frågan huruvida spridning skett och hur stor denna är har även betydelse vid bedömningen av brottets svårighetsgrad – en större spridning av uppgiften innebär att förtalsbrottet klassas som grovt.¹⁵

Med detta sagt ska det förtydligas att en nedsättande uppgift lämnad mellan fyra ögon inte innebär spridning.¹⁶ Däremot blir förhållandet det omvända om det aktuella uppgiftslämnandet därefter skulle leda till större spridning än tidigare.¹⁷

Nyhetsvärdet för åhöraren har aldrig betydelse i bedömningen. Ett förtal föreligger oavsett om mottagaren redan kände till uppgiften. Det är alltså oväsentligt var i spridningskedjan uppgiften befinner sig.¹⁸

¹² Axberger (1984), s 229.

¹³ O J Boman (2013).

¹⁴ Se avsnitt 2.2.4 Sanningsbedömning.

¹⁵ Bäcklund m.fl.: Brottsbalken, kommentar till 5 kap. 1 §, Zeteo (publ. 2018-04-25), under rubriken: Lämna uppgift om någon, hämtad: 2018-05-02.

¹⁶ Jareborg m.fl. (2015), s 95 f.

¹⁷ Axberger (1984), s 232.

¹⁸ Leijonhufvud m.fl. (2017), s 5:1:2 f. (kommentaren till 5 kap. 1 § BrB).

2.2.3 ...ägnad att utsätta denne för andras missaktning

Utöver de två ovan angivna rekvisiten krävs det att uppgiften är ägnad att utsätta den berörde för andras missaktning, objektivt sett. Det som åklagaren måste visa är således endast att uppgiften *typiskt sett var ägnad att väcka missaktning*, inte att den rent faktiskt lett till det. Att missakta någon innebär att ha en negativ attityd gentemot personen. Det finns gränser för vad som ska anses nedsättande och leda till missaktning. Enligt brottsbeskrivningen innebär det förtal att utpeka annan att leva klandervärt eller utpeka annan som brottsling. Enligt Jareborg är ett mindre allvarligt brott inte tillräckligt nedsättande för att missaktningsrekvisitet ska vara uppfyllt.¹⁹

Vilken uppgift som är nedsättande och leder till andras missaktning är relativt. Samhället förändras ständigt, värderingarna lika så, och det är därför viktigt att bedömningen rörande detta rekvisit blir välgjord vilket påpekades redan i propositionen till gällande lagstiftning.²⁰ Utgångspunkten för bedömningen av en persons anseende är de sociala värderingar som råder på dennes ort och inom den aktuella samhällsgruppen.²¹ Klart är att uppgiften inte behöver vara nedsättande för den utpekade enligt en allmänt rådande uppfattning. Axberger sammanfattar detta med att rekvisitet bedöms utifrån den utpekades perspektiv.²²

2.2.4 Uppsåt

Förtalsbrottet är ett uppsåtsbrott. Det krävs att gärningspersonen, i någon form, haft uppsåt till uppgiftslämnandet. Här krävs endast insikten i lämnandet och omständigheterna vilka gjort att uppgiften skulle kunna väcka missaktning. Avsikten att genom spridning faktiskt skapa missaktning gentemot den utpekade personen fordras inte.²³ Att det typiskt sett funnits

¹⁹ Jareborg m.fl. (2015), s 93 f.

²⁰ Prop. 1962:10 del B, s 142.

²¹ SOU 2016:7, s 522.

²² Axberger (1984), s 233.

²³ O J Boman (2013).

risk för vederbörande att utsättas för missaktning, under de specifika omständigheterna, räcker för uppfyllande av rekvisitet.²⁴

2.3 Ansvarsfrihet

Då ansvar konstaterats görs en bedömning av om det finns grund för ansvarsfrihet enligt paragrafens andra stycke. Ansvarsfrihetsbestämmelsen ger uttryck för situationer då en person som, i och för sig, gjort sig skyldig till förtal trots detta undgår ansvar. Dagens rättsläge ställer upp tre situationer; då gärningspersonen varit *skyldig att yttra sig*, då det föreligger intressekollisioner och kan anses *försvarligt att lämna uppgift* i sak eller då lämnandet av uppgiften är accepterat på grund av *social adekvans*.²⁵ Det som ytterligare krävs för ansvarsfrihet är att uppgiften är sann eller att den som lämnat uppgiften haft skälig grund för den.²⁶

2.3.1 Skyldig att lämna uppgift

För att åberopa denna ansvarsfrihetsgrund måste det, för gärningspersonen, förelegat juridisk skyldighet att uttala sig vid tillfället för uppgiftslämnandet. Så är fallet vid exempelvis vittnesmål, polisförhör och utredningar i domstol.²⁷

2.3.2 Försvarligt att lämna uppgift

Bedömningen huruvida det ska anses försvarligt kan vara komplicerad. Det ska tas hänsyn till yttrandefriheten, utrymmet för politiska debatter och diskussioner i samhällliga intressen som kultur och vetenskap ska beaktas. För detta måste intresset att skydda individer mot kränkande uttalanden ibland ge vika.²⁸ Intresseavvägning mellan det allmänna intresset i uppgiften

²⁴ Axberger (1984), s 227.

²⁵ Jareborg m.fl. (2015), s 97 f.

²⁶ Sackemark och Schultz (2015), s 50.

²⁷ Bäcklund m.fl.; Brottsbalken, kommentar till 5 kap. 1 §, Zeteo (publ. 2018-04-25), under rubriken: Skyldighet att uttala sig eller försvarligt att lämna uppgifter, hämtad: 2018-04-27.

²⁸ Jareborg m.fl. (2015), s 99 f.

och den enskildes intresse av att ej bli kränkt måste däremot alltid ske med noggrannhet.²⁹

I övrigt finns det särskilt privilegierade situationer där ett lämnande av en uppgift betraktas som godtagbart.³⁰ Ett förtal i ett givet sammanhang behöver inte betyda ett förtal i ett annat. Det framgår inte explicit av lagtexten vilka tillfällen som ska anses motiverade.³¹ Vikt läggs här på yttrandefriheten och den omedelbara situationen, då uttalandet skett, får ligga till grund för eventuell ansvarsfrihet.³²

Att prata nedsättande om andra tillåts på ett annat sätt inom en familj än utanför familjegemenskapens väggar. Yrkesmässig nyhetsrapportering tillåts att djupare granska personer i ljuset av yttrandefriheten. Det har även visat sig att politiker och offentliga personer måste tåla eventuella ärekränkningar i större utsträckning än gemene man.³³

2.3.3 Social adekvans

Skulle det inte anses försvarbart att lämna en uppgift enligt de ovan nämnda ansvarsfrihetsgrunderna kan det finnas en chans att undkomma ansvar genom social adekvans. Det som har betydelse i denna bedömning är uttalandets syfte. Gärningspersonen går fri på denna grund om syftet med uppgiftslämnandet är att påpeka missförhållanden, påkalla utredning eller förhindra någon sorts skadeverkan.³⁴

2.3.4 Sanningsbedömning

Bedömningen av uppgiftens sanningshalt blir som nämnt endast aktuell om uppgiften, de facto, kan anses försvarlig enligt ansvarsfrihetsbestämmelsen.

²⁹ Schultz (2016).

³⁰ Bäcklund m.fl.; Brottsbalken, kommentar till 5 kap. 1 §, Zeteo (publ. 2018-04-25), under rubriken: Skyldighet att uttala sig eller försvarligt att lämna uppgifter, hämtad: 2018-05-02.

³¹ Bäcklund m.fl.; Brottsbalken, kommentar till 5 kap. 1 §, Zeteo (publ. 2018-04-25), under rubriken: Ansvarsfrihet, hämtad: 2018-05-02.

³² Bäcklund m.fl.; Brottsbalken, kommentar till 5 kap. 1 §, Zeteo (publ. 2018-04-25), under rubriken: Skyldighet att uttala sig eller försvarligt att lämna uppgifter, hämtad: 2018-05-02.

³³ Jareborg m.fl. (2015), s 97–100.

³⁴ Ibid, s 102.

Gärningspersonen har då till uppgift att bevisa att uppgiften är sann, eller om det funnits skälig anledning att ta den för sann. Det saknar relevans om gärningspersonen bedömt uppgiftens sanningshalt eller inte vid tiden för uppgiftslämnandet. Är uttalandet rent objektivt försvarligt och sant går gärningspersonen fri från ansvar.³⁵

Bestämmelsen ska inte uppfattas som en allmän regel innebärande att den åtalade alltid kan gå fri från ansvar genom att bevisa sanningen i sina uppgifter, det är viktigt att förstå att denna sanning bara spelar roll om en ansvarsfrihetsgrund enligt andra stycket är aktuell.³⁶

2.4 Åtalsregel

Förtal är ett brott som hör under enskilt åtal, detta stadgas i 5 kap. 5 § BrB. Målsäganden har följaktligen ansvar för att väcka enskilt åtal, allmän åklagare tar endast upp målet om det är påkallat från allmän synpunkt. Det uppmärksammade Instagrammålet³⁷, ledde till att kravet på *särskilda skäl* togs bort. Förhoppningen med ändringen var att ingripanden skulle ske i högre utsträckning rörande kränkingsbrott på sociala medier.³⁸ Polisen lägger dock ofta ner förundersökningar och åklagare väcker sällan åtal på grund av det, trots ändringen, fortsatt högt ställda åtalskravet.³⁹

³⁵ Leijonhufvud m.fl. (2017), 5:1:5 ff. (kommentaren till 5 kap. 1 § BrB).

³⁶ Bäcklund m.fl.: Brottsbalken, kommentar till 5 kap. 1 §, Zeteo (publ. 2018-04-25), under rubriken: Sanningsbevisning, hämtad: 2018-04-28.

³⁷ Se 4.2.1 Instagrammålet.

³⁸ Prop. 2013/14:47, s 25 f.

³⁹ Sackemark och Schultz (2015), s 21.

3 Sociala medier

3.1 Kommunikationsverktyget

Internet är mer levande än någonsin, det dyker ständigt upp nya funktioner och sociala medier utvecklas ständigt. Sociala medier, vilka upptar många individers sociala liv är effektiva forum där informationsutbyte sker snabbt. Forumen fungerar i symbios med existensen av dess användare som publicerar och delar information, utan användare skulle de sociala medierna inte överleva.

Facebook och Instagram är två av de populäraste sociala medierna. 74 procent av internetanvändarna i Sverige använder Facebook, Instagram används av nästan 53 procent.⁴⁰ Detta är komplexa sociala tjänster som, kort sagt, utgör text- och bildbaserade multimediala system för kommunikation.⁴¹ Användare gör inlägg och publiceringar, mestadels genom text och bild, av i stort sett oskyldigt innehåll. Klimatet på internet hårdnar dock mer och mer och allt fler publiceringar på sociala medier är idag av kränkande art. Enligt Schultz kan detta bero på att gärningspersonen ofta uppfattar en handling, som mycket väl skulle innebära en kränkning i det verkliga livet, som mindre allvarlig då den sker över internet. Då föremålet för den kränkande handlingen inte syns tänjs uppfattningen om vad som anses vara ett acceptabelt beteende.⁴² Även möjligheten att publicera anonymt eller pseudonymt på sociala medier bidrar till ett uppskruvat tonläge.⁴³ Kränkningar återfinns bland annat i offentliga konversationer, särskilda forum och konton skapta för att kränka andra samt delningar, vilka möjliggör en maximering i spridningen av inlägget.

⁴⁰ Internetstiftelsen i Sverige (2017), s 42.

⁴¹ SOU 2016:7, s 110.

⁴² Sackemark och Schultz (2015), s 15.

⁴³ Schultz (2012), s 209.

3.2 Spridning

Ytterligare en utmärkande faktor för de nämnda sociala medierna är dess frånkoppling till det fysiska rummet. Forumen går enkelt att nå via app i en smart mobiltelefon vilket innebär en ökad mobilitet för användaren som snabbare, enklare och utan större eftertanke kan publicera information.

Genom mobiliteten har även chansen (risken) för informations spridning ökat. Genom en sammankoppling av medierna kan användaren, med endast ett knapptryck, dela sitt inlägg på flera medier samtidigt. Delningen av publicerat material innebär förvisso en stor spridning av information, men genom densamma tappar användaren lätt kontroll över publiceringen. Andra användare kan enkelt dela samma inlägg vidare och spridningen sker som en löpeld. Uppfattningen och kontrollen över vem som sett eller spridit inlägget är, för den som först publicerade det, försvunnen.

Å andra sidan, kan det uppstå minst lika stora problem för användaren som delar eller länkar till en publicering. Från början sker förmodligen delningen med ett genomtänkt syfte och i flertalet fall är länkningar och delningar oproblematiske. Problem uppkommer dock då målplatsen ändras efter att länkningen skett, kontrollen över innehållet har då gått förlorad. Även detta är oproblematiske till dess länken leder till information av en helt annat innehåll än tidigare, så som en kränkning eller annat brottsligt innehåll.⁴⁴

⁴⁴ SOU 2016:7, s 111 f.

4 Förtal på sociala medier

4.1 Bakgrund

En ständig utveckling av internet och de sociala medierna har ökat möjligheten att snabbt sprida ett budskap. Förtalsbestämmelsen kom till i ett samhälle då internet inte existerade, kränkningar gestaltar sig idag på helt andra sätt än vid den tid då straffstadgandet skrevs. Förtalsbestämmelsen tillämpas emellertid på precis samma sätt avseende uttalanden som sker på sociala medier som de som sker i det verkliga livet.⁴⁵ Strafflagstiftningen på detta område är i diskuterad, det ifrågasätts om strafflagstiftningen är adekvat och om individer skyddas tillräckligt. Somliga menar att strafflagstiftningen är väl utformad för att beivra de typer av brott som sker på internet. Andra säger att det inte är straffbestämmelsens utformning som i sig är problemet, snarare anonymiteten och svårigheten att identifiera den aktuella gärningspersonen på internet. Carlén-Wendels menar att det kan vara problematiskt att reglera området ytterligare då internet fortfarande är förhållandevis nytt. Genom att reglera internet som i denna stund utvecklas i snabb takt, kan denna utveckling riskera att blockeras eller snedvridas.⁴⁶

Som nämnts är sociala medier en nyckel till att snabbt sprida ett budskap, lika lätt som budskap sprids kränks individer. Idag är frågan om etik och moral på internet omdiskuterad, framför allt frågan om *vem* som ansvarar för de kränkande uttalanden som sker.

4.1.1 Ansvar – BBS-lagen

Såväl som i det verkliga livet som på nätet, är det den som säger, skriver och publicerar inlägg, som ansvarar för detsamma. Plattformarna Facebook och

⁴⁵ Bäcklund m.fl.: Brottsbalken, kommentar till 5 kap. 1 §, Zeteo (publ. 2018-04-25), under rubriken: Skyldighet att uttala sig eller försvarligt att lämna uppgifter, hämtad: 2018-05-02.

⁴⁶ Carlén-Wendels (1998), s 56 f.

Instagram omfattas av, i egenskap av elektroniska anslagstavlor, Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, BBS-lagen.

Lagen tillkom som en specialreglering med anledning av den tekniska utvecklingen. Medier med ansvarig utgivare, som omfattas av bestämmelser enligt yttrandefrihetsgrundlagen, YGL, och tryckfrihetsförordningen, TF, undantas från lagens tillämpningsområde. Elektroniska anslagstavlor är forum med chatt- och kommentarsfunktioner där inläggen inte förhandsgranskas. Ansvar enligt BBS-lagen, åligger inte den som tillhandahåller infrastrukturen för webbplatsen, det är användarna själva som ansvarar för publiceringar.

Motiveringen till lagens tillkomst är enligt förarbetena viljan i att få kontroll över straffbara publiceringar, då sociala nätforum utnyttjats till att publicera information som enkelt kunde få stor spridning. Trots att de elektroniska anslagstavlor redan omfattades av straffrättsliga bestämmelser, ansågs en ytterligare reglering krävas. Svårigheten i att identifiera användare, samt brist i kontroll av de sociala forumen var bidragande faktorer för regleringen.⁴⁷ BBS-lagen infördes 1998 och innebär enligt lagens 5 §, kort sagt, ett ansvar för användaren av en elektronisk anslagstavla att ta bort inlägg av brottslig art, ansvaret omfattar däremot inte förtal.

4.1.2 Facebook och Instagram

Även Facebook och Instagram stadgar rättigheter och skyldigheter för sina användare. Facebook har användarvillkor samt specifika Communityvillkor. Där förbjuds produkten att användas för kränkande ändamål, diskriminering eller spridande av falska inlägg. Det är även otillåtet att publicera innehåll av sådan art som skulle inkräkta på andras rättigheter.⁴⁸

⁴⁷ Prop. 1997/98:15, s 8 f.

⁴⁸ Facebook, Communityregler.

Instagram förbjuder i sina grundvillkor användarna att förtala personer och samtycket till att använda tjänsten innebär även samtycket att inte göra något olagligt eller otillåtet – användare ska följa Sveriges lag. Användaren äger ensamt ansvar för publicerat innehåll och som en sista säkerhet har Instagram friskrivit sig från allt ansvar för det som publiceras genom tjänsten.⁴⁹

4.2 Bestämmelse i blåsväder

Art. 8 EKMR gäller som svensk lag sedan 1995. Denna stadgar skyldigheten för samhället att upprätthålla respekten för privat- och familjeliv vilket är en rättighet som ska tillkomma var och en. Bestämmelsen innebär att den enskilde har rätt att skyddas från godtyckliga ingripanden från det allmänna, samt skyldigheten för det allmänna att upprätthålla respekten för dessa intressen, individer emellan.⁵⁰

Frågan om svensk lagstiftning verkligen uppfyller kraven i EKMR väcktes efter avgörandet NJA 1992 s. 594, *Videomålet*. Den tilltalade hade, i smyg, filmat ett samlag mellan denne och målsäganden och filmen spreds till uppemot 30 personer. I målet diskuteras först och främst om filmen hade status som uppgift, vilket konstaterades. Denna uppgift (att kvinnan haft sex med sin pojkvän) ansågs däremot inte vara nedsättande och kunna leda till missaktning gentemot kvinnan. Handlingen, som i HD ändock uppfattades som integritetskränkande skulle, med den dagens bestämmelser, gå straffri. För att åstadkomma ett rättsligt skydd för den utsatte gjorde HD i Videomålet en tänjning av missaktningsrequisitet och denna, enligt Schultz något krystade bedömning, ledde till att mannen dömdes för grovt förtal. HD menade att det enda sättet att komma åt den kränkande handlingen, då det inte vid denna tid fanns ett generellt förbud mot att filma en enskild

⁴⁹ Instagram, Grundvillkor, p. 6, 7, 8; Instagram, Ansvarsbegränsning.

⁵⁰ SOU 2016:7, s 81 f.

person och sprida vidare filmen på det sätt som skett i det aktuella fallet, var att använda sig av ärekränkingsbestämmelsen på det aktuella sättet.⁵¹

Axberger välkomnar HD:s tillvägagångssätt för att täcka den lucka som fanns i lagstiftningen vid avgörandet, då handlingen annars skulle innebära straffrihet.⁵² Schultz, å andra sidan, menar att bedömningen är olämplig då förtalsbestämmelsen skyddar äran och i detta fallet är det snarare den personliga och sexuella integriteten som blir utsatt och som ska skyddas.⁵³

Det fanns som sagt inget direkt förbud mot att utan samtycke filma en person och sedan visa denna film för andra, även om innehållet skulle vara djupt integritetskränkande. I ett liknande efterkommande avgörande, NJA 2008 s. 946, väcktes frågan om det kunde anses förenligt med uppfyllandet av EKMR art. 8 att det saknas bestämmelser som sanktionerar förfaranden som det i *Videomålet*.⁵⁴

4.2.1 Instagrammålet⁵⁵

Två flickor publicerade via instagramkontot gbgssorroz inlägg där namngivna ungdomar genom detaljerade uppgifter beskrevs som ”orror”. Kontot existerade under två dagar i december 2012 och antalet följare ökade till en siffra över 6000, under denna period förtalades ett hundratal personer. Antalet förtalsanmälningar som inkom till polisen uppmättes till 90 stycken.⁵⁶ Domen mot flickorna meddelades 2014 och båda dömdes för grovt förtal, på grund av uppgifternas stora spridning.

Det uppmärksammande målet belyser problematiken kring snabba spridningar av inlägg på sociala medier. Antalet målsägande i målet var 38

⁵¹ NJA 1992 s. 594.

⁵² Axberger (1994/95), s 725 f.

⁵³ Schultz (2012), s 227 f.

⁵⁴ NJA 2008 s. 946.

⁵⁵ B 705-13.

⁵⁶ Justitia, UR Access.

stycken, handlandet hade inneburit påtagliga kränkningar och regeringen beslutade att försöka förbättra situationen genom en lagändring.

Förtalsbrottet är ett målsägandebrott.⁵⁷ Innan 2014 krävdes det att åtalet skulle vara *påkallat av särskilda skäl ur allmän synpunkt*, för att ett allmänt åtal skulle väckas. Lagändringen som skedde efter domen innebar att detta krav reviderades. För den enskilde är det kostsamt att driva mål. Det högt ställda kravet för allmän åklagare att väcka åtal och faktumet att åtal inte sällan läggs ner, var betydande faktorer för ändringen. Efter revideringen av bestämmelsen kan allmän åklagare nu i fler fall driva målet. 5 kap. 5 § BrB stadgar nu att allmänt åtal få väckas om det är *påkallat ur allmän synpunkt*, att det skulle föreligga särskilda skäl togs bort.⁵⁸

4.2.2 Utredning och lagförslag

Som konstaterat är förtalsparagrafens aktualitet idag starkt ifrågasatt. Nya internetvanor innebär nya sätt att uttrycka sig, vilket i sin tur innebär nya sätt att kränka andra. Insikten i detta ledde till att regeringen år 2014 tillsatte en särskild utredare, detta för att göra en bred översyn över det straffrättsliga skyddet för den enskildes personliga integritet, vad gäller hot och andra kränkningar.⁵⁹ **Utredningen om ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten** fick i uppdrag att se över och överväga, en modernisering av straffbestämmelsen samt behovet av komplettering till dåvarande reglering.⁶⁰

Betänkandet, **Integritet och straffskydd**, SOU 2016:7, lämnades i februari 2016. Ändringar i förtalsparagrafen presenterades, med just ny teknik som bakgrund. Bland annat föreslogs en språkändring, ordet *missaktning* föreslogs ändras till *skada anseendet*, utredningen ansåg att missaktning var

⁵⁷ Se 4.2.2 under rubrik: Åtalsfrågan.

⁵⁸ Prop. 2013/14:47, s 23 f.

⁵⁹ Dir. 2014:74, s 7.

⁶⁰ *ibid*, s 1.

ett förlegat ordval och ändring krävdes för att paragrafen skulle vara i linje med samhällsutvecklingen.⁶¹

Den aktuella ändringen i förtalsparagrafen ogillades i lagrådsremissen. Lagrådet ansåg att det ska föreligga särskilt starka anledningar för att ändra gällande lagtext, och att den gav ett bra skydd trots ordvalet. Det utredningen lyft fram i sak, behovet av att förtalsparagrafen ska vara anpassad till en modern kontext, var enligt lagrådet rimligt, men det påpekades att förtal är ett tryck- och yttrandefrihetsbrott vilket ska beaktas. För att regleringen ska vara systematiskt och sammanhängande, måste en ändring i BrB, som utgångspunkt även genomföras på det grundlagsskyddade området. Sådana ändringar i grundlagen, som kriminalisering av yttranden, har alltid skett med försiktighet. En ändring mot lagrådets rekommendation skulle enligt dem medföra osäkerhet i rättstillämpningen, samt svåröverblickbara konsekvenser.⁶²

Även BBS-lagens omfattning utreds, frågan om förtalsbrottet ska omfattas av denna lag besvarades nekande. På grund av de många svåra bedömningarna i förtalsbrottets rekvirit och det sällan uppenbara svaret huruvida brott föreligger, skulle det inte anses rimligt att tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla gör den bedömningen. Detta skulle istället riskera att skapa en osäkerhet hos tillhandahållaren rörande vilket ansvar denne skulle ha, vilket verkar begränsande för yttrandefriheten. Förtalsbrottet borde därför inte omfattas enligt Lagrådet.⁶³

Olaga integritetsintrång

All spridning och publicering på nätet omfattas inte av förtalsparagrafen, spridningen av bild och rörlig bild av privat natur var vid utredningen som sagt inte straffbelagd.⁶⁴ En tolkning som applicerar förtalsparagrafen skulle vara att anse som något pressad då dessa uppgifter inte alltid skadar en

⁶¹ SOU 2016:7, s 19-22.

⁶² Lagrådsremiss, s 65 f.

⁶³ SOU 2016:7, s 522 f.

⁶⁴ Se 4.2 Bestämmelse i blåsväder.

människas ära utan snarare den personliga integriteten. En ny straffbestämmelse föreslogs. Att utan samtycke sprida uppgifter som typiskt sett tillhör den enskildas personliga sfär kriminaliserades. Denna bestämmelsen skulle, till skillnad från förtalsparagrafen, ha den personliga integriteten som skyddsintresse. Genom bestämmelsen om olaga integritetsintrång är det dock bara sanna uppgifter som straffbeläggs.⁶⁵ I många fall kan förtal och olaga integritetsintrång överlappa varandra. I konkurrenssynpunkt, där överlappning sker, bör det enligt dömas för båda brotten.⁶⁶ Överlappningen ses som positiv med en mer aktuell kriminalisering samt ett mer omfattande straffområde.⁶⁷

Olaga integritetsintrång, 4 kap. 6 c § BrB infördes den 1 januari 2018 enligt förslaget. Brottet är ett angivelsebrott vilket innebär att det visserligen hör under allmänt åtal men åklagaren får, om ingen angivelse skett, väcka åtal då det är *påkallat ur allmän synpunkt*.⁶⁸

Som nämnt tidigare omfattar inte BBS-lagen förtal, däremot omfattar den, i och med införandet 2018, olaga integritetsintrång. Detta innebär ett större ansvar på den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla med kravet att ta bort uppgifter av integritetskränkande art. Brottets införande i BBS-lagen motiveras med att det finns ett stort behov för samhällets individer att spridning av sådana uttalanden förhindras, samt att bedömningen av eventuellt brott inte är lika svår i dessa fall som vid bedömningen av förtalsbrott.⁶⁹

Åtalsfrågan

I SOU 2016/7 togs åtalsfrågan upp än en gång. Enligt Åklagarmyndigheten är det avgörande i bedömningen om allmänt åtal ska väckas om det finns starka samhällsintressen i att brottet beivras eller om det föreligger av starka

⁶⁵ SOU 2016:7, s 595.

⁶⁶ Lagrådsremiss, s 95.

⁶⁷ SOU 2016:7, s 437–439.

⁶⁸ *ibid*, s 306 f.

⁶⁹ Lagrådsremiss, Bilaga 1, s 110.

skäl att väcka åtal med hänsyn till målsäganden. I vägledningen för tillämpningen av bestämmelsen stadgas att det bör röra sig om ett förtalsbrott av *mycket allvarlig art*.⁷⁰ Vägledningen bör, enligt SOU:n, ses över med jämna mellanrum, då bedömningen av vilka brott som anses nödvändiga att beivra bör följa samhällsutvecklingen med rådande samhällsvärderingar då individens intresse i att åtal väcks är av betydelse.⁷¹

⁷⁰ RättsPM (2012) s 19 f.

⁷¹ SOU 2016:7, s 436 f.

5 Analys

5.1 Avslutande analys och synpunkter

I detta kapitel sammanställs och jämförs de fakta och de argument som redogjorts för i uppsatsen angående förtalsparagrafens aktualitet i dagens samhälle. Analysen fokuserar även på arbetet med regleringen kring kränkningar på sociala medier.

Den underliggande diskussionen i uppsatsen rör straffbestämmelsens utformning och frågan om dennes reglering till skydd för individens objektiva ära och personliga integritet är adekvat utformad.

Uppsatsen har som uttalat syfte att besvara en rad frågor. Hur pass anpassad är förtalsparagrafen till dagens samhälle och hur har rättsordningen förhållit sig till den sociala utvecklingen samt vad har de gjort för att komma åt problemet, om de gjort något. Innan denna del behandlas är det nödvändigt att redogöra för förtalsparagrafens tillämpning idag.

Hantering och praktisk användning av förtalsparagrafen

Förtalsbestämmelsen innefattar ett skydd mot kränkande uttalanden. Som redogjorts för, innebär detta ett skydd mot uppgift lämnad av annan, vilken är ägnad att väcka omgivningens missaktning gentemot den omtalade. Ett uttalande klassat som förtal utgörs av en uppgift, inte endast ett rent värdeomdöme. En uppgift innebär ett faktabaserat uttalande som inte uteslutande rör sakomständigheter; att omtala en annan som skitstövel är inte förtalsgrundande, däremot, att omtala annan som hora eller bög. En lämnad uppgift där annan omtalas som brottsling omfattas också av bestämmelsen, om brottsligheten är av allvarligare art.

Sanningen i det eventuella påståendet spelar endast roll, och tas bara upp, om domstolen anser att uppgiftslämnandet är försvarligt i enlighet med en ansvarsfrihetsgrund. Handlingen är godtagbar då att uppgiften lämnats antingen genom en *lagstadgad skyldighet*, *social adekvans*, eller på ett annat *försvarligt sätt*, som till en sparsam krets individer där den tillförsäkras att inte spridas vidare. I sanningsbedömningen går uppgiftslämnaren fri från ansvar om bevisning att uppgiften är sann eller att det funnits skälig grund för uppgiften, läggs fram.

Internet och sociala medier har utvecklats explosionsartat och informationsutbytet sker idag på ett annat sätt än då förtalsbestämmelsen kom till. Det är klarlagt att förtalsbestämmelsen används på samma sätt på sociala medier som i det verkliga livet. Trots detta, har i nyligen genomförda lagändringsdiskussioner, bestämmelsen ändå ansetts ge ett bra skydd för kränkningar på nätet som den ser ut idag.

Förtalsbestämmelsen är väl utformad, i alla fall i teorin. Problemet angående kränkningar på nätet och beivrandet av dessa brott ligger i att många förtalsmål läggs ner. Orsaken till det begränsade ansvarsutkrävandet beror, i praktiken, på individers ekonomiska förhållanden, allmän kunskap och kryphål i regleringen.

Försök att rätta till problemet

Den inledande frågeställningen är på vilket sätt lagstiftaren försökt skydda individen i takt med informationsutvecklingen. Det uppställda kravet i art. 8 EKMR, att individer ska tillförsäkras respekt och skydd för privat och familjeliv, har diskuterats. Jurister ifrågasätter själva om kravet är uppfyllt. Problemet belyses i Videomålet då HD väljer att pressa tolkningen av förtalsparagrafen så den aktuella händelsen omfattas, vilken annars skulle vara straffri. Schultz menade att detta gav en avig bild då ett annat skyddsintresse egentligen var mer aktuellt än det som förtal skyddar, den objektiva äran. Jareborg menar däremot att det är välkommet att täcka hål i

lagstiftningen på det sätt som HD gjort. Att detta skulle strida mot legalitetsprincipen tas i dessa fall inte upp, det återkommande problemet är däremot att det *är* svårt för de lagstiftande processerna att komma ikapp teknikutvecklingen.

Det noterades 2014 att individens möjlighet att yttra sig hade sprungit om lagstiftarna och en utredning tillsattes. Nya regleringar kräves och, enligt utredningens önskan, ännu olaga integritetsintrång BrB år 2018. Brottet omfattas även av ansvaret i BBS-lagen, och detta innebär att det straffbara området för kränkningar på nätet, av detta slag, stärkts markant.

Facebook och Instagram är två plattformar som majoriteten av de svenska internetanvändarna använder sig av. Dessa plattformar är även mobila i den bemärkelsen att de enkelt kan nås via en smart mobiltelefon vilket innebär att tillgängligheten till dem är stor. De publiceringar som sker på dessa medier är inte sällan av en kränkande natur. Kunskapen gemene man har om förtalsbrott är snar, kunskapen om att delningar på de sociala medierna kan innebära förtal är än mindre.

Förtal omfattar sanna såväl som osanna uppgifter. Olaga integritetsintrång tar bara sikte på kriminalisering av sanna uppgifter. Osanna uppgifter skulle rent objektivt inte skada den personliga integriteten på samma sätt, men en spridning av en bild eller film som skulle utgöra ett montage skulle mycket väl kunna skada den objektiva äran. I detta fall har lagstiftaren valt att täcka ett hål, men inte helt. En ny bestämmelse har arbetats fram, utan att ta höjd för alla konsekvenser, vilket i framtiden troligtvis kommer leda till ytterligare brister i lagstiftningen. Det som är nytt idag kan, med dagens snabba utveckling, mycket väl vara förlegat imorgon. Det krav EKMR ställer upp för skydd för privat- och familjeliv, är däremot konstant.

Ansvar - BBS

Facebook och Instagram har själva valt att friskriva sig från ansvar för straffbara publiceringar på forumen. Den lag som reglerar ansvar för

innehavare av elektroniska anslagstavlor är BBS-lagen. Förtal återfinns inte bland de uppräknade brotten i brottskatalogen och således stadgas inget ansvar för dem att ta bort publiceringar som innebär förtal. Vad som räknas som en kränkning av den personliga integriteten ansågs enligt utredningen och lagrådsremissen vara en enklare bedömning än huruvida ett förtal var begånget eller inte. Orsaken till icke-omfattandet var enligt förarbetena att det skulle anses för betungande för den enskilde att göra bedömningar av förtalsparagrafens rekvisit, detta skulle å sin tur verka negativt för yttrandefriheten då individer snarare skulle avstå från att publicera sitt inlägg än att riskera ansvar.

Utifrån förtalsparagrafens uppställda rekvisit, att lämna en uppgift som är ägnad att utsätta den omtalade personen för andras missaktning, torde det inte vara allt för svårt för en tillhandahållare av en anslagstavla att bedöma vilka uppgifter som ska klassas som förtal. Denna bedömning är möjlig utan någon vidare undersökning av uttalandet. Problem skulle däremot kunna uppkomma vid ansvarsfrihetsbedömningen i bestämmelsens andra stycke, här ska bedömningen göras i det enskilda fallet vilket kan bli svårt för en utomstående. Detta kan mycket väl leda till osäkerhet hos individen med skönsmässiga bedömningar som följd. Som även Schultz antyder kan intresseavvägningen mellan det enskilda och allmänna bli svår då det råder snäv kunskap hos individerna i samhället rörande vilka uttalanden och uppgifter som ska klassas som förtal eller inte.

Åtal

Åtalsändringen som skedde i kölvattnet av det uppmärksammade Instagrammålet innebär ett ytterligare tecken på lagstiftarens vilja att förändra och förbättra. Förtal hör under enskilt åtal och syftet med förändringen var att allmän åklagare nu skulle kunna väcka åtal i större utsträckning. Varför enskilt åtal fortfarande kvarstår beror på att det, i vissa fall, kan finnas en önskan hos individen att åtal ej ska väckas då detta kan leda till oönskad uppmärksamhet.

Instagrammålet är även ett ypperligt exempel på hur snabbt information sprids på sociala medier och hur svåra konsekvenserna kan bli. Det finns ett stort samhällsintresse i att kränkningar på sociala medier inte sker och att individen ska känna sig trygg på internet. Åtalsändringen innebär fortfarande att förtalsbrottet ska anses grovt för att allmän åklagare ska väcka åtal. Det faktum att individers snara kunskap och ekonomiska situation ofta spelar in då enskilt åtal inte väcks innebär fortfarande att det är en stor tröskel för enskilda och åtalsändringen ger i slutändan inte önskad effekt. Idag är kränkningar så pass aktuella och det viktigt att komma till rätta med problemen. En eventuell önskan att åtal inte ska väckas kan behöva stå tillbaka.

Det är som sagt inte storebror ensam som är ett hot mot individer på internet, den objektiva äran och den personliga integriteten angrips enkelt med samhällets individer som gärningspersoner. Kränkningar på nätet kan få svåra konsekvenser. Det kan finnas anledning att lämna ut en annan på internet och säga sanningen, efter ett övervägande om det är värt att begå ett brott, vilket det ibland är. Upproren som skett i och med #metoo under hösten 2017 är viktiga och belyser viktiga problem. Däremot bör personen som vill dela ett inlägg, tänka efter ytterligare en gång, och kanske avstå från spridningen av inlägg som annan har skrivit. En sådan spridning kan även den innebära förtal.

Det krävs en effektiv och adekvat lagstiftning men det Carlén-Wendels menar; att lagstiftaren inte borde laga efter läge i situationer som rör internet där lagstiftaren förmodligen inte kommer ikapp. En långsiktig lösning blir nödvändig, individer väcker opinion och kräver snabba förändringar i regleringen, men lagstiftaren borde våga stå emot och tänka långsiktigt.

Slutsats

Det har skett försök att modernisera lagstiftningen, men förändringar blir snabbt förlegade. Rättssystemet ska skydda och underlätta för individerna så

långt som möjligt. En djupare utredning rörande allmänt åtal samt ett omtag i ett eventuellt införande av förtalsparagrafen i BBS-lagen är en rimlig början på ett långsiktigt tänk. Att lagstifta ikapp går kanske inte, men att göra nuvarande reglering väl avvägd med så få kryphål som möjligt är grundläggande.

Det har visat sig att förtalsparagrafen är väl utformad men svår att tillämpa, lagstiftaren har arbetat med förbättringar för att komma åt kränkningar, och säkerheten har ökat, både genom ny lag och åtalsändringar. Klart är dock att utvecklingen på internet går fort, lagstiftningen ligger ständigt steget efter: lagstiftningen på området kommer förmodligen aldrig bli tillräcklig.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Offentligt tryck

Kommittédirektiv

Dir. 2014:74 Ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.

Propositioner

Prop. 1962:10 Kungl. Maj:ts Proposition med förslag till brottsbalk

Prop. 1997/98:15 Ansvar för elektroniska anslagstavlor

Prop. 2013/14:47 Några ändringar på tryck- och yttrandefrihetens område

Remissyttranden

Lagrådsremiss Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten, juni 2017.
[cit. Lagrådsremiss]

RättsPM

RättsPM 2012:1 Förtal och förolämpning, Utvecklingscentrum Stockholm, januari 2012.
[cit. RättsPM (2012)]

Statens offentliga utredningar

SOU 2016:7 Integritet och straffskydd

Artiklar

Schultz, Mårten: *Vem ansvarar för förtal på Internet?* InfoTorg Juridik, 2011-09-09,
<<http://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/praktikerartiklar/article167905.ece>>, besökt 2018-05-04.
[cit. Schultz (2011)]

Lagkommentar

Bäcklund, Agneta, Johansson, Stefan, Trost, Hedvig, Träskman, Per Ole, Wennberg, Suzanne & Wersäll, Fredrik, brottsbalken [Elektronisk resurs]: *kommentar till 5 kap. 1 §*, Zeteo, 2018-04-25, besökt 2018-05-02.

Övrigt

Facebook, Communityregler

<<https://www.facebook.com/communitystandards/introduction/>>, besökt 2018-05-04.

[cit. Facebook, Communityregler]

Instagram, Ansvarsbegränsing: friskrivning,

<<https://www.facebook.com/help/instagram/478745558852511>>, besökt 2018-05-04.

[cit. Instagram, Ansvarsbegränsing]

Instagram, Grundvillkor

<<https://www.facebook.com/help/instagram/478745558852511>>, besökt 2018-05-04.

[cit. Instagram, Grundvillkor]

Internetstiftelsen i Sverige (IIS), 2017, *svenskarna och internet 2017*

Undersökning om svenskarnas internetvanor,

<https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2017.pdf>, besökt 2018-04-22.

[cit. Internetstiftelsen i Sverige (2017)]

Justitia, *Förtal*, UR Access, 2015-03-18, video,
<<https://uraccess.net/products/186958>>, besökt 2018-05-04.
[cit. Justitia, UR Access]

Milano, Alyssa: *If you've been sexually harassed or assaulted write 'me too' as a reply to this tweet*, Twitter post, 2017-10-15, 13:21,
<https://twitter.com/Alyssa_Milano/status/919659438700670976>, besökt
2018-04-20.
[cit. Milano, Twitter Post]

O J Boman, Benjamin: *Instagram-målet: gästlägg av Benjamin O J Boman*, Sveriges största juridikblogg, 2013-06-03,
<<https://martenschultz.wordpress.com/tag/instagrammalet/>>, besökt 2018-
05-04.
[cit. O J Boman (2013)]

Litteratur

Böcker

Axberger, Hans-Gunnar, *Tryckfrihetens gränser*, 1. uppl., Liber Förlag,
Diss. Stockholms Universitet, Stockholm, 1984.
[cit. Axberger (1984)]

Carlén-Wendels, Thomas, *Nätjuridik: lag och rätt på Internet*, 2., [omarb.
och utvidgade] uppl. 3, Norstedts juridik, Stockholm, 1998.
[cit. Carlén-Wendels (1998)]

Jareborg, Nils, m.fl. *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten*, 2.,
[uppdaterade] uppl., Iustus, Uppsala, 2015.
[cit. Jareborg m.fl. (2015)]

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, MTM, Johanneshov, 2014.

[cit. Korling och Zamboni (2014)]

Leijonhufvud, Madeleine, Träskman, Per Ole & Wennberg, Suzanne, *Brottsbalken: en kommentar. Del 1, (1-12 kap.): brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m.*, Studentutgåva 8, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

[cit. Leijonhufvud m.fl. (2017)]

Sackemark, Alexandra & Schultz, Mårten, *Näthat: rättigheter och möjligheter*, Andra upplagan, Karnov Group Sweden AB, Stockholm, 2015.

[cit. Sackemark och Schultz (2015)]

Artiklar

Axberger, Hans-Gunnar: *Ära och integritet*, Juridisk Tidskrift, JT nr 4 1994/95, s 716-728.

[cit. Axberger (1994/95)]

Schultz, Mårten: *Du kan bli ansvarig för andras kommentarer*, Svenska Dagbladet, 2016-09-25.

[cit. Schultz (2016)]

Schultz, Mårten: *Förtal och integritet*, Juridisk publikation, JP 2/2012, s 207-237.

[cit. Schultz (2012)]

Schultz, Mårten: *Många anklagelser om sexövergrepp – men vad får man egentligen säga om andra?*, Dagens Nyheter, Kultur, 2017-10-18.

[cit. Schultz (2018)]

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1992 s. 594.

NJA 2008 s. 946.

Tingsrätt

B 705-13, Göteborgs Tingsrätt, dom 2013-06-25.